

โครงการเกษตรวิทยา (ธนาคารอาหารชุมชน) บ้านกองแหะ หมู่ที่ ๔ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของพสกนิกร และได้พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ เนื้อที่ประมาณ ๑,๓๕๐ ไร่ ให้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และพระราชทานชื่อโครงการว่า เกษตรวิทยา แปลว่า “ปราชญ์แห่งการเกษตร” พร้อมมีพระราชดำริให้พิจารณากำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ส.ป.ก. ดำเนินงาน “โครงการเกษตรวิทยา (ธนาคารอาหารชุมชน)” ในพื้นที่ ๑๒๓ ไร่ มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมุ่งเน้นให้เป็นธนาคารอาหารชุมชน การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ผสมผสานกับพืชอื่น ๆ และพืชสมุนไพร รวมทั้งการพัฒนาอาชีพ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากแหล่งอาหารธรรมชาติ

การดำเนินงาน

- ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อาคาร โรงเรียน
- ฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม : ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง
- สร้างฝายมีชีวิต
- จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติและ ๖ ฐานการเรียนรู้

ความสำเร็จของโครงการ

พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟูเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติของชุมชน ระบบนิเวศเกิดการเกื้อกูลกัน อย่างเป็นระบบ เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์พืชและสมุนไพร มีฝายชะลอน้ำและระบบกระจายน้ำคลองไส้ไก่ สร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่โครงการ และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของชุมชนและผู้สนใจ

ความเป็นมาของการปฏิรูปที่ดิน

ปฐมบทของการไร้ที่ดินทำกินของชาวนาไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาวนา ชาวไร่ และต้องประสบปัญหา “ไม่มีที่ดินทำกิน” เนื่องจากความยากจน ผลผลิตตกต่ำจากภัยแล้ง ขาดทุน ต้องกู้ยืมเงิน ถูกโกงเอาไรต์เอาเปรียบ กระทั่งถูกยึดที่ดินไปจนหมดสิ้น ชาวนาฐานะยากจนจึงบุกเบิกที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อจับจองแต่พบว่าที่ดินแห่งนั้นมีกรรมสิทธิ์ครอบครองจากนายทุน ก่อเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างกัน เกิดความเหลื่อมล้ำการถือครองที่ดินมาอย่างยาวนาน

การต่อสู้ของชาวนาไทย

ชาวนาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเช่าที่ดินทำนาในราคาสูง ถูกกดขี่จากนายทุน สูญเสียที่ดิน เป็นฉนวนเหตุการลุกขึ้นสู้ของชาวนา ชาวไร่ ชุมนุมเรียกร้องกันหลายครั้ง จนกระทั่งทวีความรุนแรงขึ้น นำมาสู่การรวมตัวกัน ในนาม “สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๗ และเรียกร้องให้รัฐบาล ช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อน เรื่องไม่มีที่ดินทำกิน ต่อมาในวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จึงแก้ปัญหาโดยเสนอร่าง พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นไป และให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

๙ พระบรมราโชบาย ด้านการปฏิรูปที่ดิน

๑. การแบ่งสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรในขั้นต้นควรให้เป็นไปตามเนื้อที่ที่เกษตรกรถือครองอยู่เดิมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นโดยเป็นเจ้าของที่ดินเองหรือโดยการเช่า ทั้งนี้ ภายในขอบเขตที่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๔ กำหนดไว้ พื้นที่อาจจะลดลงไปบ้างตามสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้น
๒. การจัดตั้งชุมชนที่อยู่อาศัย ควรให้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกร และให้สอดคล้องกับสภาพเดิมของท้องถิ่นนั้นๆ ให้มากที่สุด และจัดชุมชนให้อยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนเพื่อความปลอดภัย และทำให้การลงทุนในการจัดสาธารณูปการ เช่น น้ำสะอาด ไฟฟ้า ฯลฯ ถูกลงด้วย
๓. จัดระบบการรวมกลุ่มในระดับหมู่บ้านรวมกันเป็นสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินและเชื่อมโยงไปถึงสหกรณ์ในเมืองใหญ่ๆ เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างกว้างขวางโดยแท้จริง
๔. การพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดระบบชลประทาน คมนาคม และบริการสาธารณูปการต่างๆ เมื่อดำเนินการจัดหาได้แล้ว ต่อไปก็ให้สหกรณ์รับช่วงไปดำเนินการต่อและจัดการบำรุงรักษาต่อไป โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลค่อยๆ ถอนตัวออกได้ เมื่อสหกรณ์มีประสิทธิภาพพอเพียงที่จะรับช่วงต่อไป
๕. ในระยะแรกจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถและเสียสละอยู่ประจำเพื่อให้คำแนะนำส่งเสริมแก่สหกรณ์โดยใกล้ชิด และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากส่วนกลางออกไปตรวจการ ดูแลเยี่ยมเยียน และให้คำแนะนำเป็นการให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่โดยสมำเสมอ
๖. การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรจะต้องคำนึงถึงการขยายตัวของประชากรในท้องถิ่นนั้นในอนาคตด้วย ดังนั้น ป่าไม้ชุมชนที่ดำริจะจัดสร้างขึ้น อาจใช้เป็นที่ทำรองสำหรับการทำมาหากินในอนาคตได้ด้วย
๗. การปฏิรูปที่ดินในแต่ละท้องที่ จะต้องเร่งดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยเร็วในระยะเวลาประมาณ ๒ - ๓ ปี เพื่อให้เกษตรกรเห็นผลโดยไม่ชักช้า
๘. สำหรับเงินชดเชยค่าที่ดินที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ซึ่งรัฐบาลจะต้องทูลเกล้าฯ ถวายตามกฎหมายของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นั้น จะพระราชทานเป็นเงินหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าว โดยจะได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับบริหารเงินทุนนี้ขึ้นคณะหนึ่ง
๙. มีพระราชประสงค์ให้ผู้ที่เป็นผู้เช่าที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อยู่เดิมได้ทำกินในที่ดินนั้นต่อไป ชั่วลูกชั่วหลานตราบที่ยังยึดถืออาชีพเกษตรกรอยู่ แต่จะไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

ในหลวงรัชกาลที่ ๙ พระราชทานที่ดินทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

สำนักนายกรัฐมนตรีประกาศให้ทราบทั่วกัน เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราโชบาย ให้มีการปฏิรูปที่ดินในที่นาของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ โดยขอให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ มีเนื้อที่ ๕๑,๙๖๗ ไร่ ๙๕ ตารางวา ในพื้นที่ ๘ จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา นครปฐม เพชรบุรี สุพรรณบุรี ปทุมธานี สระบุรี และจังหวัดนครนายก ต่อมาสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ได้กันพื้นที่บางส่วนออกเนื่องจากมีข้อผูกพันกับหน่วยงานราชการและบางจังหวัด กลายสภาพเป็นที่อยู่อาศัย และส่งมอบที่ดินให้ส.ป.ก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ในพื้นที่ ๕ จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา นครปฐม นครนายก และจังหวัดปทุมธานี เนื้อที่ ๔๔,๓๐๔ - ๑ - ๔๖.๔๐ ไร่

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดปทุมธานี เพื่อพระราชทานเอกสารสิทธิสัญญาเช่าที่ดินตามโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แก่เกษตรกรในที่ดินพระราชทานและได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า “...ผู้ที่ได้รับมอบที่ดินสำหรับทำกิน พร้อมทั้งเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินนั้นอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ควรจะถือว่าแต่ละคนมีภาระอย่างหนึ่งที่จะดูแลรักษาและพัฒนาที่ดินของตนให้เกิดประโยชน์อย่างดีที่สุด ด้วยความตั้งใจจริง อดทนขยันหมั่นเพียรและซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต้องอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตาปรองดองกันและยึดมั่นในสามัคคีธรรมให้มั่นคง โดยถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นจุดหมายสำคัญอันสูงสุดตามพระบรมราโชวาท เพื่อสามารถสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองและสามารถรักษาแผ่นดินของเราไว้ให้มั่นคงตลอดไป...”

